

Het Gouden Kalf Oratorium naar de Bijbelse Exodus

- vrijdag 16 september | **MAASTRICHT THEATER AAN HET VRIJTHOF, PAPHYRUSZAAL** | 20.00 - 21.10 uur
aansluitend aan het concert in Maastricht een gesprek met Jan-Peter de Graaff
- zondag 18 september | **HASSELT CULTUURCENTRUM HASSELT** | 15.00 - 16.10 uur
voorafgaand aan het concert in Hasselt een lezing door Marleen Reynders (zie achterzijde)

Michael Tippett 1905-1998

- Five Negro Spirituals, voor koor a cappella
uit 'A Child of our Time' (1939-1941)

Tunde Jegede 1972

- Exile & Return (2007) voor kora en strijkers

Jan-Peter de Graaff 1992

- Het Gouden Kalf (2022) **WERELDPREMIÈRE**
oratorium op een libretto van Jibbe Willems (1977)
voor gemengd koor, ensemble en verteller, geschreven
in opdracht van Musica Sacra, Studium Chorale
en philharmonie zuidnederland, in samenwerking
met Toneelgroep Maastricht; naar aanleiding
van het vijftigjarig bestaan van Studium Chorale
en de veertigste editie van Musica Sacra.

Studium Chorale o.l.v. Hans Leenders

Sekou Dioubate kora

Leden van philharmonie zuidnederland

Takeshi Kanazawa, viool | Christina Büttner, viool
Alès Hrdlicka, altviool | Gabriel Arias Luna, cello
Dennis Pientak, contrabas | Andries Boelens, althobo
Ramon Wolkenfelt, trompet | Frank Nelissen, slagwerk

Toneelgroep Maastricht

Dries Vanhegen acteur

Michel Sluysmans regie

Het Gouden Kalf

Voor Musica Sacra verdiepten componist Jan-Peter de Graaff en librettist Jibbe Willems zich in de wereld van de Bijbelse Exodus. Als Mozes op de berg Sinaï is om de tien geboden van zijn god te ontvangen, zijn afwezigheid te lang duurt en de uitzichtloosheid van het lange verblijf in de woestijn de overhand neemt, komt het volk onder aanvoering van Aäron in opstand. Uit hun sieraden smelten de Israëlieten een gouden kalf, een beeld dat ze aanbidden als de god die hen uit Egypte heeft geleid. Ze vallen Mozes af en nemen het heft in eigen hand.

Dit verhaal ligt aan de basis van een nieuw oratorium dat tijdens deze editie van Musica Sacra zijn première beleeft. Geïnspireerd op de epische uittocht van een volk op zoek naar een nieuwe toekomst, presenteren Jibbe Willems en Jan-Peter de Graaff een verhaal dat zich krachtig weer spiegelt in onze tijd.

Het oratorium wordt voorafgegaan door muziek van de Engelse componist Michael Tippett en van Tunde Jegede, een componist, cellist en kora-speler met Nigeriaanse roots.

Michael Tippett

5 Spirituals uit 'A Child of Our Time'

De depressie in het begin van de jaren '30 – in Engeland betiteld als de 'Great Depression' – confronteert de jonge Engelse componist Michael Tippett met de grote sociale ongelijkheid in zijn land. Hij trekt zich het lot aan van de minderbedeelden en brengt tijdens de crisis werklozen bij elkaar in koren en ensembles en organiseert projecten voor mijnwerkers.

Als gevolg van de opkomst van het nazisme in Centraal-Europa en het stalinisme in Rusland nemen de spanningen in Europa in de loop van dat decennium toe. Steeds sterker voelt de pacifist Tippett de behoefte zijn solidariteit met de zwakkeren en vervolgd in muziek uit te drukken. Muziek is zijn wereld en hij overweegt het schrijven van een opera of oratorium.

Een krantenbericht over een aanslag op een Duitse officier vormt voor hem de aanleiding tot het componeren van *A Child of Our Time*: Het is 1938. De zeventienjarige Herschel Grynszpan, zoon van Pools-joodse ouders, kan als Jood in zijn geboorteplaats Hannover geen werk krijgen. Hij zoekt zijn heil in Parijs, waar hij in het najaar van 1938 illegaal verblijft. Daar hoort hij dat zijn ouders en zus per goederentrein de Duitse grens zijn overgezet en in het niemandsland tussen Duitsland en Polen verblijven. Wanhopig en woedend over de nazi-vervolging koopt hij een pistool en gaat op 7 november naar de Duitse ambassade in Parijs. Daar treft hij niet zijn doelwit, de ambassadeur, maar diens derde secretaris, de Duitse diplomaat Ernst vom Rath. Hij vuurt enkele kogels op hem af en Vom Rath overlijdt twee dagen later aan zijn verwondingen. Op deze negende november grijpt Joseph Goebbels de aanslag aan om een haatrede tegen het Joodse volk te houden. Vervolgens vindt in de nacht naar 10 november de 'Kristallnacht' plaats, een door de nazi's georganiseerde pogrom waarbij in heel Duitsland Joden en hun bezittingen worden aangevallen. Herschel Grynszpan wordt gevangengenomen en is in 1932 in het concentratiekamp Sachsenhausen 'verdwenen'.

In het bericht over de aanslag en de daaropvolgende Kristallnacht vindt Tippett het thema voor *A Child of Our Time*, een oratorium over goed en kwaad. Het idee rijpt in de maanden erna en op 5 september 1939 begint

hij met componeren, twee dagen nadat het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk de oorlog verklaren aan Duitsland, dat op 1 september Polen is binnengevallen. Op de titelpagina citeert Tippett uit *Murder in the Cathedral* van T.S. Eliot: 'the darkness declares the glory of light...'. Herschel Grynszpan wordt in het werk neutraal aangeduid 'The Boy' en staat symbool voor de positie van de zondebok.

De vorm van *A Child of Our Time* doet denken aan een traditioneel barokoratorium en voor de opbouw en dramatiek hebben werken als Händels *Messiah* en Bachs *Matthäus-Passion* model gestaan. Als Tippett op een zondag op de radio enkele pure negrospirituals hoort, waaronder *Steal away*, komt hij op het idee enkele spirituals in zijn oratorium op te nemen. Hij laat een bundel spirituals uit Amerika overkomen.

Waar in de barok (lutherse) koralen voor het publiek belangrijke herkenningpunten vormen, plaatst Tippett vijf spirituals verspreid in dit werk. De eigen sfeer en de 'swing' van deze songs bepalen in hoge mate het universele karakter van *A Child of Our Time*.

5 Spirituals uit 'A Child of Our Time'

Steal away

Steal away, steal away, steal away to Jesus;
Steal away, steal away home
I ain't got long to stay here.
My Lord, He calls me,
He calls me by the thunder,
The trumpet sounds within-a my soul,
I ain't got long to stay here. Steal away...
Green trees a-bending,
Poor sinner stand a-trembling,
The trumpet sounds within-a my soul,
I ain't got long to stay here. Steal away...

Nobody knows the trouble I see

Nobody knows the trouble I see, Lord,
Nobody knows like Jesus.
Oh brothers, pray for me,
Oh brothers, pray for me,
And help me to drive
Old Satan away.

Go down, Moses

Go down, Moses, way down in Egypt land;
Tell old Pharaoh,
to let my people go.
When Israel was in Egypt's land,
Let my people go.
Oppressed so hard they could not stand,
Let my people go.
'Thus spake the Lord',
bold Moses said,
Let my people go.
'If not, I'll smite your first-born dead',
Let my people go.
Go down, Moses, way down in Egypt land;
Tell old Pharaoh,
to let my people go.

Oh, by and by

Oh, by and by, by and by,
I'm going to lay down my heavy load.
I know my robe's going to fit me well,
I tried it on at the gates of hell.
Oh, hell is deep and a dark despair,
Oh, stop, poor sinner, and don't go there!
Oh, by and by, by and by,
I'm going to lay down my heavy load.

Deep river

Deep river,
my home is over Jordan.
Deep river, Lord,
I want to cross over into camp-ground.
Oh chill! Oh don't you want to go,
To that gospel feast,
That promised land,
That land where all is peace?
Walk into heaven,
and take my seat,
And cast down my crown
at Jesus' feet.
Deep river,
my home is over Jordan,
I want to cross over into camp-ground,
Lord!

Tunde Jegede

Exile & Return

Exile & Return is een intiem en persoonlijk werk, waaruit een verlangen naar huis spreekt. Het gaat over thema's als verbanning, ontwrichting en de zoektocht naar een plaats waar je je thuisvoelt. Dit lyrische, transcendent werk verbindt de wereld van de kora en die van het strijkkwartet tot een zelfstandige, coherente muzikale vorm. Deze muziek onderzoekt klankwerelden die zowel post-modern als minimalistisch zijn en gebruikt daarbij het wezenlijke van beide.

Exile & Return is geschreven voor het Brodsky Quartet in opdracht van het Cheltenham Music Festival. De première door Tunde Jegede en het Brodsky Quartet vond plaats tijdens het Cheltenham Music Festival in juli 2007. *Exile & Return* is sindsdien wereldwijd vele keren uitgevoerd. BBC Radio 3 maakte er opnamen van.

Tunde Jegede © Yoshitaka Kono

Tunde Jegede

Het werk van componist, producer, cellist en koravirtuoos Tunde Jegede werpt een nieuw licht op de hedendaagse Afrikaanse en westerse klassieke muziek. Het is een unieke synthese van klassieke muziek, jazz en traditionele muziek en de belichaming van de Afrikaanse klassieke muziek.

Tunde Jegede studeerde zowel westerse klassieke muziek als de West-Afrikaanse traditie van de griots (dichters en musici die zich bezighouden met mondeling overgeleverde tradities). Hij studeerde aan de Purcell School of Music in Londen en bij Amadu Bansang Jobarteh, een kora-meester uit Gambia.

Deze unieke, veelzijdige culturele bagage is van grote invloed op zijn werk als componist en instrumentalist. In zijn werk ontstaat er een dialoog tussen de hedendaagse klassieke muziek en een nieuwe visie op de orale traditie van de griots. Hij voelt zich daardoor een echte 'C21 renaissance man'.

Tunde Jegede is oprichter van onder meer het Art Ensemble van Lagos en het African Classical Music Ensemble. Hij is curator van Living Legacies, het eerste archief van traditionele muziek in Gambia en leider van New Horizons, een educatief initiatief om jonge musici in Nigeria op te leiden. De afgelopen jaren was Tunde actief als artistiek leider van het MUSON Centre (Musical Society of Nigeria), een van de weinige conservatoria in West-Afrika dat is gespecialiseerd in klassieke muziek. Ook richtte hij de NOK Foundation op, een liefdadigheidsinstelling die zich richt op het vergroten van zelfvertrouwen door middel van muziek, beeldende kunst en cultuur.

Jan-Peter de Graaff

Het Gouden Kalf

Voor *deKlank*, tijdschrift van philharmonie zuidnederland, heeft Margaretha Coornstra Jan-Peter de Graaff geïnterviewd over zijn nieuwe oratorium. Dat interview is hieronder afgedrukt.

Identiteitscrisis van een ontheemd volk

Componist Jan-Peter de Graaff en librettist Jibbe Willems waren het al snel eens: het zou te makkelijk zijn om het Exodus-thema rechtstreeks te betrekken op de huidige vluchtelingen crisis. 'We zochten een diepere laag', zegt De Graaff, 'en we kwamen uit bij de fase waarin iedereen onvermijdelijk terecht komt: het zoeken naar de eigen identiteit.' Want zo ontstond het *Gouden Kalf*. 'Wat gebeurt er als je bent afgesneden van het land waar je bent opgegroeid? Je moet een nieuwe identiteit opbouwen. Alleen, waarop baseer je die? Het volk Israël heeft weliswaar de oude Mozes die beweert dat God de weg wijst, maar meer ook niet.'

De Graaff herkent in het verhaal van het *Gouden Kalf* de huidige obsessie van veel mensen met nostalgie. 'In elke bevolkingsgroep zie je die terug. Media werpen voortdurend de identiteitskwestie op: wie zijn wij? Wat willen we? Hoe verhouden we ons tot de medemens? Iedereen zoekt naar houvast. Mensen grijpen krampachtig terug op hoe zij menen dat het vroeger was. Ze gaan op zoek naar hun wortels. Dat zie je bij immigranten die in Nederland kwamen wonen: Nederlanders van Turkse komaf zijn Turkser dan de mensen in Turkije. Iets vergelijkbaars geldt voor Friezen. Zodra die het gevoel hebben dat ze culturele veranderingen vanuit de Randstad krijgen opgedrongen, identificeren ze zich nog heftiger als Fries.'

*'Ik zie in dit verhaal zoveel parallellen met onze tijd.
Het opnieuw uitvinden van je identiteit is moeilijk.
Zeker als je ideeën van bovenaf krijgt opgelegd
en moet gehoorzamen.'*

Jan-Peter de Graaff

Gouden afgodsbeeld

Het Bijbelse drama ontrolt zich nadat Mozes de berg Sinaï is opgegaan om de Tien Geboden in ontvangst te nemen. Het volk begint te klagen dat ze het in Egypte toch eigenlijk best goed hadden. De Graaff: ‘En als Mozes wel érg lang wegblijft, valt het besluit: “Wij maken onze eigen god, op basis van onze herinneringen aan Egypte.” Ze hebben heimwee naar een identiteit die ze feitelijk nooit hebben gehad. Als slaafgemaakten kregen ze immers geen volwaardige rol in de Egyptische maatschappij. Dus eigenlijk is het valse nostalgie.’ Mozes’ broer Aäron (gespeeld door acteur Dries Vanhegen) fungeert als de verteller in het oratorium. ‘Ook in de Bijbel is Aäron degene die meestal het woord doet, omdat Mozes een spraakgebrek heeft. Maar tegelijk is Aäron degene die zwicht voor de eisen van het volk; hij is bang voor die opstandige massa.’ Uit gesmolten sieraden laat Aäron een afgodsbeeld vervaardigen, het Gouden Kalf. ‘Een variatie op de Egyptische goden, die vaak half dier, half mens waren’, legt De Graaff

uit. ‘Maar in de riten zitten ook de brandoffers uit het oude jodendom. Het wordt een religieuze mix.’

Dramatisch hoogtepunt is de terugkeer van Mozes, die ziet hoe het volk in aanbidding rond het Gouden Kalf danst. Driftig smijt hij de stenen wetstafelen kapot. Maar hij slaat ook het Gouden Kalf aan stukken en laat het vermalen tot stof, dat voor straf aan het drinkwater wordt toegevoegd: ‘En aangezien er al spanningen leefden binnen het volk zelf, gaan groepen elkaar ook nog onderling te lijf. Het wordt een complete moordpartij.’

De meeste oratoria besteden weinig aandacht aan die plastische details, voegt Jan-Peter de Graaff eraan toe. ‘Het moet immers wel netjes binnen een kerkdienst passen. Maar in *Jephta* van Händel komt de gewelddadige kant van het Oude Testament duidelijker naar voren. Zelf wilde ik vooral de emotionele fasen laten horen waar het volk doorheen gaat. Die woede, de verleiding, de manier waarop ze Aäron overreedden...’

Jan-Peter de Graaff © Brendon Heinst

Aanwezigheid van God

Het Gouden Kalf is in een strakke vorm gegoten: aria's met recitatief en koralen. 'Dat had Jibbe Willems zelf al zo geschreven, nadat we over Händel-opera's hadden gepraat', vertelt De Graaff. 'Verder pas ik stijlmiddelen toe waarmee ze in de barok emoties verklankten, maar dan met een eigen twist; ik gebruik akkoorden die Händel nooit zou hebben verzonnen. En ik heb *Oedipus Rex* van Stravinsky bestudeerd: ook een verhaal uit de oudheid, in dit geval een Griekse mythe, getoonzet voor koor, orkest en verteller. Stravinsky reflecteerde met zijn neo-classicisme op muziek van zo'n 150 jaar daarvoor, namelijk de Weense klassieken. Zelf reflecteer ik weer op muziek van een eeuw geleden, namelijk die van Stravinsky. De muziek en structuur voor dit oratorium zijn schatplichtig aan zowel Stravinsky als Händel, met een flinke dosis Oost-Europese volksmuziek voor de dansen rond het Gouden Kalf. Maar het is muziek óver de reflectie in plaats van de reflectie zelf, gezien door een bril van onze eigen tijd.'

Het ensemble bestaat uit vijf strijkers, althobo, een trompet die dubbelt met bugel en slagwerk. De althobo verwijst naar de schalmei, een dubbelrietinstrument. De trompet refereert aan Händel, die in zijn oratoria een flinke rol voor de trompet weglegt. En als trompet en althobo unisono spelen, klinkt dat ongeveer als de sjofar. Saillant detail zijn de tinkelende finger cymbals, die duiden op de aanwezigheid van God. Wie vertrouwd is met de katholieke ritus denkt wellicht aan de altaarbelletjes tijdens de mis, met een soortgelijke functie.

Jan-Peter de Graaff: 'Ik zie in dit verhaal zoveel parallellen met onze tijd. Het opnieuw uitvinden van je identiteit is moeilijk. Zeker als je ideeën van bovenaf krijgt opgelegd en moet gehoorzamen. Dan is de reactie: "Dit is niet wat ik zelf ervaar, dus ik kom in verzet!" En zo ontstaat een sfeer waarin elke discussie meteen verhit wordt. Soms met geweld als gevolg.' ❖

Libretto

Het Gouden Kalf

1. Wij nog hongerig als slaven

KOOR ISRAËLIETEN *Wij nog hongerig als slaven
zijn midden in de nacht
Egypte uitgejaagd*

*wij
de zweep nog schrijnend
tussen schouderbladen,
voetzolen beblaard*

*wij
zijn door de furie
van de farao
en zijn paarden na geraasd*

*wij
hebben ons vermoeide lijf
door de schrale razernij
van de woestijn geschraapt*

*wij
dolen rond, verloren volk,
maar wat, is nu de vraag,
zijn wij, niet langer slaaf?*

*maar wat
zijn wij
niet langer slaaf?*

2. Wij zijn het uitverkoren volk

AÄRON *wij zijn het uitverkoren volk
met tien plagen daverend
uit slavendienst geleid, door een
schuimbekkende farao op
paarden met in het donker
vonkende hoeven nagezeten*

AÄRON EN KOOR ISRAËLIETEN *ja!*

AÄRON de hand van God de Vader zelf
heeft voor ons alleen, Zijn kinderen,

de Rode Zee in twee gespleten,
en al wie ons, de bloeddorst

in de ogen, het kwaad aan wilde doen
de diepte in gesmeten

AÄRON EN KOOR ISRAËLIETEN *voorbested!*

AÄRON zijn wij, voor grootse dingen,
waarom anders zijn ons

de kluisters afgenomen,
voorbested voor vrijheid,

maar wat doen wij
met onze herwonnen tijd?

AÄRON EN KOOR ISRAËLIETEN *Wij wachten!*

3. Wij zijn gemaakt om te volgen

SOLO *wij zijn gemaakt om te volgen
en doen wat ons wordt opgedragen;
uit onvrijen werden wij geboren
– ook onvrij*

KOOR ISRAËLIETEN *het is generaties
in ons DNA gestampt:
wij dienen onder meesters

wij zijn wat we bezitten – niets
een volk zonder een land

wij wachten nu
tot iemand zegt

doe dit

doe dat

doe dit

doe dat

zonder iemand die ons zegt
wat we moeten doen
zijn we onthand*

4. De tong taaier dan kamelenleer

AÄRON de tong taaier dan kamelenleer,
de huid gebarsten, de woestijn
genesteld in onze longen liepen wij,
verloren volk, mijn broer Mozes
achterna, de riviervondeling
in zijn mandje van papyrus,

Mozes

de Nijldobberaar, die zich met
brandend braambos onderhield,
die zich door God gezonden wist,
die ons belofte deed, Mozes,
de gesel van Egypte, Mozes die
de plagen neer liet dalen, Mozes
die ons knorrend ingewand
met manna uit de hemel vulde

AÄRON EN KOOR ISRAËLIETEN *Manna!*

AÄRON Als ik nog één hap van dat kleffe
spul naar binnen moet wurgen
loop ik linea recta terug naar Egypte,
had Hij het uitverkoren volk niet
met melk en honing kunnen voeden,

Nee!

AÄRON EN KOOR ISRAËLIETEN *Manna!*

AÄRON In Egypte aten we graan en
dronken we schoon water, we
mochten niet zeggen wat we wilden,
nee, maar hadden we dorst?

Nee!

AÄRON EN KOOR ISRAËLIETEN *Manna!*

AÄRON We sliepen achter slot, de deur
vergendeld, maar wel op stro
en onder wol, niet op een
matras van zand en zonder
een deken van vorst, hier
aast klein gedierte in de nacht
op ons vlees, wat hebben wij
aan vrijheid, als die vrijheid
ons naar het leven staat?

Niets!

AÄRON EN KOOR ISRAËLIETEN *Manna!*

5. Mozes leidde ons

KOOR ISRAËLIETEN *Mozes leidde ons
naar deze berg
de Sināi
we volgden hem
naar deze berg
de Sināi
wij volgden want
dat waren wij gewoon
zelfs met de vrijheid
in de benen
vraagt de slaaf
waarheen?
en Mozes zei:
de Sināi*

6. Mijn broer leidde ons

AÄRON *Mijn broer leidde ons,
karavaan in lompen,
naar deze berg, een vuist
van rots in verder leegte,
geen beschutting voor de zon
die in onze huid bijt, de kou
die 's nachts in onze ingewanden
kruipt, het klein gedierte
dat aan onze tenen knaagt
sinds mijn broer de Sināi
op is geklommen, de ijle
hoogte in verdween en ons
zijn tros verschoppelingen achterliet ,
is de maan gezwollen
en weer afgenomen, wij
wachten hier reeds
ál haar schijngestalten lang
wij volgen met de ogen
zijn voetstappen naar boven,
naar daar waar de Sināi
zijn top met rook omhult,
waaruit de vlammen
de hemel schroeien
heeft Mozes ons alleen gelaten?*

7. Mozes, waar ben je?

KOOR ISRAËLIETEN *Mozes!
Waar ben je?
Wie moeten wij nu volgen?
Gezwollen is de maan
en ook weer afgenomen,
smalle sikkkel in de koude
nacht van de woestijn
Mozes!
Waar blijf je?
Wie moeten wij nu volgen?
Mozes!*

SOLO *ik wacht
in angst
tot iemand zegt
wat ik moet doen*

KOOR ISRAËLIETEN *Mozes!*

SOLO *waarheen
in deze leegte
die aan mijn geest vreet*

KOOR ISRAËLIETEN *Mozes!*

SOLO *Jij ging ons voor
en leidde ons de weg*

KOOR ISRAËLIETEN *Mozes!*

SOLO *Zolang ik jou kon volgen
kon ik je geloven*

KOOR ISRAËLIETEN *Mozes!*

SOLO *Zolang jij weg bent
wacht ik
zonder bescherming
op ontferming*

KOOR ISRAËLIETEN *de leegte tast ons aan
de leegte tast in ons
wij wachten
op ontferming*

8. Mozes | Ik wacht

KOOR ISRAËLIETEN *Mozes!*

SOLO *ik wacht
en boven brandt
de Sinai*

KOOR ISRAËLIETEN *Mozes!*

SOLO *Hij laat ons in de steek.*

KOOR ISRAËLIETEN *Mozes!*

SOLO *Hij laat ons in de leegte.*

KOOR ISRAËLIETEN *Mozes!*

*Wij staan hier
verloren*

*wie moeten wij
nu volgen?*

9. Laat ons niet langer in de leegte staren (I)

AÄRON laat ons niet langer in de leegte staren
niet langer wachten op een opdracht
niet langer volgen wat ons wordt verteld
door meesters of profeten, nee!

niet langer
dienen wij
in slavernij

wij
Israël
zijn vrij

KOOR ISRAËLIETEN *Wij staan hier
verloren*

*wie moeten wij
nu volgen?*

AÄRON wij
Israël
zijn vrij

KOOR ISRAËLIETEN *wie moeten wij
nu volgen?*

Aäron?

AÄRON Wie?

KOOR ISRAËLIETEN *Aäron!*

AÄRON Ik?

KOOR ISRAËLIETEN *Jij spreekt al
met onze stem,
jij laat ons
niet in de steek
jij laat ons
niet in de leegte.*

Aäron!

AÄRON Ja?

KOOR ISRAËLIETEN *Spreek!*

10. Laat ons niet langer in de leegte staren (II)

AÄRON laat ons niet langer
in de leegte staren

onze stemmen lang
genoeg gesmoord
opgesloten in de keel

laat ons zingen nu

onze lijven zwak geslagen
en vermoeid
van stenen dragen

laat ons dansen nu

onze mond verwrongen
van het vereren
van onze valse meesters

laat ons kussen nu

laat ons drinken eten
dromen denken

laat onze vrije lijven
vrijen

wat hebben we aan vrijheid
als we niet mogen leven?

KOOR ISRAËLIETEN *wij dansen
wij zingen
wij kussen
wij drinken
vrij
wij dromen
wij eten
wij vrijen
wij leven!
vrij!*

11. Wij Israëlieten wij dolend volk

AÄRON wij Israëlieten wij dolend volk
wij uitverkoren volk wij volk
van vermoeide zielen wij smijten
onze laatste ketenen van ons
wij kijken niet langer Mozes na,
het hoofd in de nek, de nek
verrekt, Mozes, die hemelwaarts
verdween in zwarte rook, verstopt,
als god, zijn medemens verlaten
wij werpen onze laatste boeien af,
bevrijden ons van onze lompen,
ontsteken vreugdevuren en
verbranden dansend onze kleren
wij Israëlieten genieten zingend
gillend van de hitte van het vuur
en van onze naakte lijven wij draaien
om elkaar en wervelen als vlammen
alsof ons lichaam zelf ontbrandt
hier staan wij blakend als
de eerste vrouw de eerste man
wij rukken het Egyptisch goud
dat wij mee hebben gesmokkeld af
geen kleren meer geen gouden
ringen wij rukken de sieraden
uit onze oren en werpen al wat
blikkert in de hitte van het vuur
daar borrelt en bruist
het gesmolten goud
en uit de rode gloei
rijst een stierkalf op
de vlammen vormen
horens op zijn kop

KOOR ISRAËLIETEN *Israël
dit is je god
die je
uit Egypte
heeft geleid!
Mozes!*

SOLO *als hij ons in de steek laat
maken wij ons eigen god*

KOOR ISRAËLIETEN *Mozes!*

SOLO *oh gouden kalf*

*ik offer u
mijn lijf mijn leven mijn genot*

*ontvang mij
in extase*

KOOR ISRAËLIETEN *wij dansen
wij zingen
wij kussen
wij drinken*

Eindelijk vrij!

*wij dromen
wij eten
wij vrijen
wij leven!*

Eindelijk vrij!

12. Dan, natuurlijk dan

AÄRON dan
natuurlijk dan
besluit mijn broer zijn bergtop af te komen
de ogen vol woede
en in zijn armen
wiegt hij
twee stenen
alsof hij een baby draagt
hij blijft een moment hoog
op een rotsblok staan
kijkt neer op zijn volk
dat zich na jaren eindelijk
van slavernij bevrijd weet

dit volk
de voeten gebarsten van de vlucht
en ondanks de pijn
de kracht vindt om te dansen

dit volk
de stem schor van het stof
en ondanks de dorst
de kracht vindt om te zingen

dit volk
dat zich veerkrachtig toont
en uit de dood ontsnapt
nieuw leven vindt

geen trots
voelt Mozes
geen erbarmen
of zelfs liefde
voor de mensen die hem
als vader zien
en hem zonder twijfel
de woestijn in zijn gevolgd

hij heft zijn armen
tilt de stenen die hij draagt
platte keien die beschreven lijken
hoog boven zijn hoofd
en smijt ze in het vuur
smijt ze op het schitterende kalf
dat vonkend open barst

13. Is dit hoe mijn volk de leegte vult?

SOLO *is dit hoe mijn volk
de leegte vult*

*kwispelend
als beesten*

zuipt en vreet

*om ontucht brult
om vlees*

*is dit hoe mijn volk
zijn schuld*

*aan god
vergeet?*

14. We vallen stil

AÄRON

we vallen stil en staren naar mijn broer die,
het schuim op zijn lippen, om zijn god gilt en
kleine rotsen naar beneden smijt, op ons,
zijn volk, klam en verkild, rillend van de kou
nu hij het vuur dat ons verwarmde heeft gedooft,
hij raakt ons met zijn scherpe keien, hij
stenigt ons, zijn volk, zijn kinderen die hem
tot hier gevolgd zijn die op hem hebben gewacht

de nacht die ons beschutte wijkt voor het
asgrauw van de dag en Mozes vermorzelt
alle vreugde, stampt ons gouden beeld
tot stof, vermengt het met de laatste
druppels vocht

die onze dorst in de woestijn nog
kunnen lessen en dwingt ons de resten
van het kalf in enkele schurende slokken
door de strot te wringen

al wie durfde zingen al wie danste en wie
het waagde om te vrijen zij vervloekt

Mozes banjert weer naar boven om zijn god
om straf te vragen en wie bij zijn terugkeer
nog onschuldig zijn roes ligt uit te slapen,
in vrede omdat hij wist of hoopte
eindelijk in vrijheid te leven, ontwaakt
niet in een roes maar in zijn eigen bloed

Mozes trekt de wapens tegen eigen volk,
al wie durfde dromen
wordt de adem uit het lijf genomen

en wie overblijft trekt
in nieuwe slavernij
veertig jaar door de woestijn

om te sterven vlak voor zij
het beloofde land bereiken

terwijl

het beloofde land was die nacht
zo vervloekt dichtbij

15. Zo dool ik

SOLO zo dool ik
 tot mijn dood
 door de woestijn

 maar

 het beloofde land
 was die nacht
 zo vervloekt dichtbij

KOOR ISRAËLIETEN zo dolen wij
 tot de dood
 door de woestijn

 maar

 het beloofde land
 was die nacht
 zo vervloekt dichtbij

'De tocht door de woestijn fascineert me.

*Hoe de aanvankelijke triomf
op de Egyptenaren en de opluchting
na bevrijding uit gevangenschap
en slavernij verslijt in de woestijn.*

*Hoe de hoop doffer wordt en de horizon,
die eerst zo bereikbaar leek,
steeds verder weg lijkt te liggen.'*

Jibbe Willems

Studium Chorale

Studium Chorale is vanaf 2005 actief als professioneel kamerkoor. De producties worden geleid door artistiek leider Hans Leenders of door gespecialiseerde gast-dirigenten. Het koor werd in 1972 opgericht en behoort tot de toonaangevende kamerkoren in Nederland.

De bezetting van Studium Chorale varieert van acht tot veertig zangers al naar gelang de eisen die het repertoire stelt. De zangers zijn afkomstig uit Nederland, Vlaanderen en Duitsland. Het zeer brede repertoire omvat vijf eeuwen koorcultuur, van polyfonie uit de Renaissance tot de nieuwste opdrachtwerken. Het koor verzorgde wereldpremières van composities van Henry Delnooz, Jean Lambrechts, Ton de Leeuw, Jo van den Booren, Lowell Dijkstra, Jeanne Demessieux, Daan Manneke, Roderik de Man, Marijn Simons, Hans Leenders, Vic Nees, Andries van Rossem en Niels Rønsholdt.

Studium Chorale werkt geregeld samen met ensembles en orkesten als Ensemble 88, Florilegium Musicum, de Nieuwe Philharmonie Utrecht, de Staatsphilharmonie Nürnberg en philharmonie zuidnederland, en met talrijke vocale en instrumentale solisten.

De afgelopen jaren werd het ensemble geleid door gast-dirigenten Ed Spanjaard, Steffen Schreyer, Erik Van Nevel, Andrew Parrott, Paul Goodwin, Johannes Leertouwer, Marcus Bosch en Reinbert de Leeuw.

Het koor bracht cd's uit met muziek van Marcus Teller, Daan Manneke, Jan Welmers en Niels Rønsholdt.

Hans Leenders

Concerten van Studium Chorale zijn geregeld (live) te beluisteren via NPO Radio 4. Het koor is cultuurplaninstelling van de Provincie Limburg en de Gemeente Maastricht.

- SOPRAAN Mette Rooseboom, Marleen Everink,
Aisha Tümmeler, Claudia Couwenbergh
en Clara Legros
- ALT Martina van Westen, Valeria Boermistrova,
Ann Baptist, Lotte van Roosmalen
en Jana Schell
- TENOR Laurens Wyns, Bart Verhagen, Guido Groenland,
Jens Krekeler en Anders Pettersson
- BAS Galen Dole, Frans Gommers, Kyle Bejnerowicz,
Ruben Olthof en Frank Mostert

Hans Leenders · dirigent

Hans Leenders is artistiek leider van Studium Chorale en vocaal ensemble Cantatrix en artistiek adviseur van het orgelfestival L'Europe et l'Orgue. Tevens is hij hoofdvakdocent orgel en koördirectie aan het Conservatorium Maastricht.

Daarnaast is Hans Leenders cantor-organist van de Onze Lieve Vrouwebasiliek in Maastricht (Séverin 1652, Müseler 1765 en Flentrop 1996) en titulair-organist van de Kopermolen in Vaals (Hilgers 1765).

Gastdirecties vervulde hij bij onder meer het Sloveens Radiokoor, Cappella Amsterdam, Groot Omroepkoor, Europa Cantat en vele Europese conservatoria. In producties met orkest leidde hij philharmonie zuidnederland, Symfonieorkest Vlaanderen, Concerto d'Amsterdam, Florilegium Musicum, Apollo Ensemble en Ensemble 88, gespecialiseerd in hedendaagse muziek.

Als componist van met name vocale muziek profileert Hans Leenders zich de laatste jaren steeds meer. Tot zijn recente werken behoren *Patina*, een muzikale theatervoorstelling voor koor en slagwerk, een nieuw *Requiem* voor de Nederlandse kerkprovincie en *De Veertien Stonden*, een oratorium voor twee orgels en koor op tekst van Guido Gezelle.

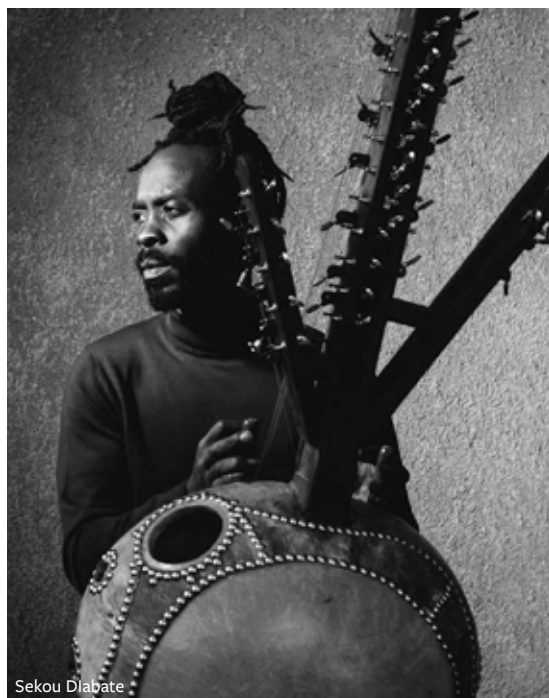
philharmonie zuidnederland

Philharmonie zuidnederland, opgericht in 2013, is een flexibel symfonieorkest dat geroemd wordt om de kwaliteit, het hechte samenspel en het enthousiasme. Het orkest

geeft concerten in de regio Zuid-Nederland en daarbuiten. Daarbij presenteert philharmonie zuidnederland het volledige symfonische repertoire met spannende, ontroerende, groots bezette, geliefde en intieme meesterwerken. Ook maakt het orkest zich sterk voor innovatie met vernieuwende cross-over concertprogramma's zoals *Spicy Classics* en door de verbinding met het bedrijfsleven aan te gaan tijdens Leading the South. Verder is educatie een wezenlijk onderdeel van de activiteiten van het orkest. Met goede muziekprogramma's voor scholieren van alle leeftijdsgroepen kunnen kinderen en jongeren van dichtbij kennismaken met de kracht en magie van muziek en wordt talentontwikkeling van de musici van morgen gestimuleerd. Op deze manier bouwt philharmonie zuidnederland aan een duurzame, muzikale toekomst van de regio Zuid-Nederland.

Sekou Dioubate · kora

Sekou Dioubate is van Guineese afkomst. Als zoon van Amadou Dioubate (muzikant en afkomstig uit een griot-familie: dichters/muzikanten die tradities en geschiedenis mondeling overbrengen) en Mariama Camara (danseres) zit de traditionele West-Afrikaanse muziek hem in het bloed. Sekou ontwikkelt zich op jonge leeftijd tot een

Sekou Diabate

bijzonder goede djembé-speler. Als hij zich rond zijn achtende jaar wijdt aan de kora (Afrikaanse harp), beheerst hij dit instrument in korte tijd. Zowel op de djembé als op de kora treedt Sekou op in Nederland en daarbuiten. Lessen geeft hij onder de naam Moria Mamady (kind van Moria). Sinds twee jaar maakt hij deel uit van Boi Akih, waar hij een bijzondere 35-snarige kora bespeelt.

Toneelgroep Maastricht

Toneelgroep Maastricht is een van de grote nationale toneelgezelschappen, het stadsgezelschap van Maastricht en het huisgezelschap van Theater aan het Vrijthof. Het mensbeeld staat centraal in de voorstellingen van Toneelgroep Maastricht en dat mensbeeld is – in weerwil van de tijdgeest – positief.

Het gezelschap staat onder leiding van Servé Hermans en Michel Sluysmans. Naast hen ontwikkelt theatermaakster Jouman Fattal haar eigen voorstellingen onder de vleugels van het gezelschap en doorloopt Zorba Huisman een talentontwikkelingstraject.

Dries Vanhegen · acteur

Dries Vanhegen (Oostende, 1967) is acteur, regisseur en schrijver. Hij speelde meerdere keren Shakespeare en Tsjechov, bewerkingen van andere grote klassiekers en

eigentijdse stukken. Hij werkte met grote namen, maar is ook te zien in kleinschalige experimenten. Dries was bij Toneelgroep Maastricht te zien in *De advocaat*, *La Superba*, *King Lear* en *The Great Gatsby*.

Dries acteerde in meerdere films. Hij speelde de titelrol in *Ex Drummer*, een film van Koen Mortier naar een boek van Herman Brusselmans. Verder speelde hij gastrollen in ontelbare televisiereeksen. In de advocatenreeks *De Wet volgens Milo* speelde hij een hoofdrol. Ook was hij te zien in de telenovelle *Sara* en in de soaps *Thuis* en *Familie*. Daarnaast schrijft, vertaalt en bewerkt Dries theaterteksten.

Voor zijn rol in *Een meeuw* van Tsjechov bij Toneelgroep Maastricht, afgelopen voorjaar, is Dries Vanhegen genomineerd voor de Arlecchino 2022 voor ‘de meest indrukwekkende mannelijke bijdragende rol’. De Nederlandse Toneeljury: ‘Tussen het geweld van onbeantwoorde verlangens speelt Dries Vanhegen als dokter Dorn de komische noot die dondersgoed weet dat er niets komisch is aan wat er gebeurt. [...] Dokter Dorn wordt door de luchtige vertolking van Dries Vanhegen een personage op de grens van berusting en verzet, die uiteindelijk een wezenlijke verandering doormaakt en daarmee op de valreep van de voorstelling – én van zijn eigen leven – werelden verzet.’

Dries Vanhegen

Michel Sluysmans · regie

Michel Sluysmans (Heerlen, 1979) studeerde in 2002 af aan de Amsterdamse Toneelschool en werd een van de oprichters van toneelgroep Annette Speelt. Tot 2009 was hij samen met Thijs Römer artistiek leider van deze groep, waarvoor hij speelde, regisseerde en schreef. In 2009 hief Annette Speelt zichzelf op.

Michel speelde bij onder andere Orkater, Toneelgroep Amsterdam, het Nationale Toneel, Toneelgroep Oostpool, het NNT en Het Zuidelijk Toneel. Tussen 2009 en 2011 was hij als vast acteur verbonden aan het Nationale Toneel. Met componist Vincent van Warmerdam maakte hij tussen 2009 en 2016 diverse muziektheatervoorstellingen.

Michel Sluysmans was te zien in diverse speelfilms. Voor zijn rol in *Riphagen* (Pieter Kuijpers) kreeg hij een Gouden Kalf-nominatie voor beste mannelijke bijrol. Op televisie was hij te zien in onder meer *Van God Los*, *Jeuk*, *Baantjer*, *Flikken Maastricht*, *Moordvrouw*, *Overspel* en *Familie Kruids*.

Jibbe Willems · libretto

Jibbe Willems is afgestudeerd aan de Toneelacademie Maastricht. Als toneelschrijver werkte hij onder andere voor het Nationale Toneel, Oostpool, De Utrechtse Spelen, Het Zuidelijk Toneel, Frascati, De Toneelschuur, Het Syndicaat en Theater Bellevue. Sinds 2015 is hij als schrijver verbonden aan Toneelgroep Maastricht.

In 2019 kreeg Jibbe Willems de Gouden Krekel voor 'de meest indrukwekkende podiumpresentatie in het jeugdtheater voor zijn libretto voor *Jabber* bij Theatergroep Kwatta'.

Michel Sluysmans

Jibbe Willems © Stephan Vanfleteren

❖ Marleen Reynders · Lezing over het Exodusverhaal
zo 18 september · 13.30 - 14.15 uur | **HASSELT CULTUURCENTRUM**

vrij
entree

Voorafgaand aan de Belgische première van het oratorium *Het Gouden Kalf* geeft egyptologe en musicologe Marleen Reynders een lezing over de Bijbelse uittocht uit Egypte. Zij neemt de luisteraar mee op haar zoektocht naar de band tussen bijbelverhalen en de historisch-archeologische context waarin deze verhalen zich afspeelen.

❖ Marleen Reynders & Ad Mosam Barock
za 17 september · 11.00 - 12.15 uur | **MAASTRICHT SINT JANSKERK**

vrij
entree

De Exodus Ontrafeld

Lezing door **Marleen Reynders** m.m.v. **Ad Mosam Barock**

Élisabeth-Claude Jacquet de la Guerre Le Passage de la mer Rouge
Élisabeth-Claude Jacquet de la Guerre Le Déluge

Van de Franse barokcomponiste Élisabeth-Claude Jacquet de la Guerre voert Ad Mosam Barock twee cantates uit, waarin de dramatiek van twee waterrijke bijbelverhalen sterk naar voren komt. Deze cantates illustreren een lezing door Marleen Reynders.

❖ Kolkata: Run in the Alley
zo 11 september t/m zo 20 november · di t/m zo 12.00 - 17.00 uur

MAASTRICHT MARRES | HUIS VOOR HEDENDAAGSE CULTUUR
vrij entree op vertoon van entreebewijs voor Musica Sacra 2022

Tentoonstelling door ruim twintig kunstenaars uit India en Nederland.

In de podcast *Scheppingsdrift* (EO | NPO Radio 4) wordt in elke aflevering een bijbelverhaal uitgediept aan de hand van muziek, literatuur, film en beeldende kunst. Presentator Allard Amelink gaat met Ab Nieuwdorp (NPO Radio 4), Lieke Wijnia (Museum Catharijneconvent) en Alain Verheij (theoloog) op zoek naar

verrassende perspectieven op de eeuwenoude verhalen. Naar aanleiding van Musica Sacra staat de eerste aflevering van dit seizoen in het teken van Exodus. Beluister deze podcast vanaf 12 september via eo.nl/scheppingsdrift of via je podcastapp.

Het concert in Maastricht wordt opgenomen en op een nader te bepalen datum uitgezonden door de NTR in het programma Avondconcert op NPO Radio 4 • zie musicasacramaastricht.nl.

 musicasacramaastricht.nl

MUSICA SACRA IS EEN COPRODUCTIE VAN Stichting Musica Sacra en Theater aan het Vrijthof Maastricht. Satellietprogrammering en promotieconcert komen tot stand i.s.m. Cultuurcentrum Hasselt, Toon Hermans Theater en Filmhuis De Domijnen in Sittard-Geleen, Theater De Garage Venlo en Munttheater Weert. Filmsselectie voor Maastricht en Sittard-Geleen door Lumière Cinema i.s.m. Filmhuis De Domijnen.

BESTUURDER Brigitte van Eck, directeur Theater aan het Vrijthof Maastricht

PROGRAMMACOMMISSIE Jacques Giesen (vz), Jos Leussink (adviseur), Sylvester Beelaert, Fons Dejong, Bas Geerts, Susanne Vermeulen en Saskia Törnqvist
RAAD VAN TOEZICHT Jean Jacobs (vz), Michel Cobben, Barbara de Heer, Bas Huysen en Lieke Wijnia

PROJECTLEIDING & FONDSSENWERVING Fons Dejong
MARKETING & PUBLICITEIT Hetty van Dongen
PRODUCTIE Raf Meijers **REDACTIE** Philip Leussink, Jacinta Wetzler, Sylvester Beelaert en Fons Dejong
VORMGEVING Philip Leussink **UITBALIE** Flora Minis en Susan Meisen **TECHNISCHE COÖRDINATIE** Sander Ronden **FACILITAIR** Nandi Nijsten **FINANCIËN** Jos Spauwen

MUSICA SACRA MAASTRICHT is lid van De Verenigde Podiumkunstenfestivals.

MUSICA SACRA MAASTRICHT wordt mede mogelijk gemaakt door Fonds Podiumkunsten, Provincie Limburg, Gemeente Maastricht, Theater aan het Vrijthof, VSB Fonds, Fonds 21, Elisabeth Strouven Fonds, Stichting Kanunnik Salden Nieuwenhof en Lira Fonds.

Met dank aan de Vrienden van Musica Sacra Maastricht en alle (concert-)locaties en samenwerkingspartners. De activiteiten worden mede mogelijk gemaakt door anonieme giften van particulieren.

MEDIAPARTNERS NPO Radio4, NTR, KRO NCRV, L1, Dagblad de Limburger, RTV Maastricht.

STEUN HET FESTIVAL Voor een bijdrage vanaf € 40 geniet u als Vriend van Musica Sacra Maastricht vele voordelen. Zie voor meer informatie en aanmelding • musicasacramaastricht.nl/vriend

STICHTING MUSICA SACRA

Vrijthof 47, 6211 LE Maastricht
• info@musicasacramaastricht.nl
• musicasacramaastricht.nl
• [facebook.com/MusicaSacraMaastricht](https://www.facebook.com/MusicaSacraMaastricht)
• [@FestivalMSM](https://www.instagram.com/FestivalMSM) | #MSM2022

